

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

DEZMOȘTENIREA ÎN VIZIUNEA CODULUI CIVIL¹

Ioana NICOLAE

Universitatea Transilvania din Brașov
Facultatea de Drept

Abstract

Disinheritance is the testamentary disposition by which the testator removes from the inheritance one or more heirs, in whole or in part. The present study analyzes the notion of disinheritance, its types, the effects it produces, as well as the nullity of disinheritance.

Keywords: *will, direct disinheritance, indirect disinheritance.*

1. Noțiune și sediul materiei

Dezmoștenirea este reglementată în dispozițiile art. 1.074-1.076 din Secțiunea a 5-a a Capitolului III, intitulat *Testamentul*, din Cartea a IV-a (*Despre moștenire și liberalități*) a Codului civil. Reglementarea dezmoștenirii constituie o noutate în domeniu, Codul civil de la 1864 nealocând dispoziții acestei instituții, dar este de precizat că dezmoștenirea sau exheredarea era unanim admisă atât în doctrină, cât și în practica judiciară anterioară.

Potrivit art. 1.035 C. civ., „testamentul conține dispoziții referitoare la patrimoniul succesoral sau la bunurile ce fac parte din acesta, precum și la desemnarea directă sau indirectă a legatarului. Alături de aceste dispoziții sau chiar și în lipsa unor asemenea dispoziții, testamentul poate să conțină dispoziții referitoare la partaj, revocarea dispozițiilor testamentare anterioare, dezmoștenire, numirea de executori testamentari, sarcini impuse legatarilor sau moștenitorilor legali și alte

¹ Prezenta parte reprezintă o dezvoltare și adăugire la materialul publicat anterior în lucrarea intitulată *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.

dispoziții care produc efecte după decesul testatorului”. Deci testamentul poate conține atât dispoziții pozitive, cu privire la atribuirea patrimoniului succesoral către legatari, instituirea de executori testamentari etc., cât și dispoziții negative, prin care unii moștenitori legali sunt înlăturați de la moștenire.

Potrivit art. 1.074 alin. (1) C. civ., „dezmoștenirea este dispoziția testamentară prin care testatorul îl înlătură de la moștenire, în tot sau în parte, pe unul sau mai mulți dintre moștenitorii săi legali”.

Dezmoștenirea moștenitorilor rezervatari (soțul supraviețuitor, descendenții și ascendenții privilegiați) poate fi făcută numai în privința cotațiilor disponibile a moștenirii, întrucât rezerva, partea cuvenită acestora, li se atribuie în puterea legii. Cu alte cuvinte, dezmoștenirea moștenitorilor rezervatari este limitată la cotația disponibilă a moștenirii. Potrivit art. 1.086 C. civ., „rezerva succesorală este partea din bunurile moștenirii la care moștenitorii rezervatari au dreptul în virtutea legii, chiar împotriva voinței defunctului, manifestată prin liberalități ori dezmoșteniri”. „Cotația disponibilă este partea din bunurile moștenirii care nu este rezervată prin lege și de care defunctul putea dispune în mod neîngrădit prin liberalități”, dispune art. 1.089 C. civ. Liberalitățile la care se referă art. 1.089 C. civ., sunt atât cele *inter vivos*, cât și cele *mortis causa*. În schimb, moștenitorii nerezervatari (ascendenții ordinari, colateralii privilegiați, colateralii ordinari) pot fi înlăturați de la moștenire total. În concluzie, testatorul poate dispune dezmoștenirea rudelor sale din cele patru clase de moștenitori legali, precum și a soțului său supraviețuitor, în limitele menționate anterior, opțiunea dezmoștenirii reprezentând o valență a libertății testatorului. Așa cum s-a subliniat în doctrină², spre deosebire de celelalte dispoziții testamentare (legatul, execuțiunea testamentară etc), care conferă drepturi și care pot fi considerate ca reprezentând dispoziții testamentare pozitive, dezmoștenirea, care înlătură succesibili de la moștenire, poate fi calificată ca fiind o dispoziție testamentară negativă. Este, de asemenea, de menționat că dezmoștenirea reprezintă și o condiție generală negativă pentru a putea moșteni.

Moștenitorii legali dezmoșteniți pierd numai emolumentul moștenirii, nu însă și titlul de moștenitor. Moștenitori legali dezmoșteniți pot solicita, în aceste condiții, anularea sau constatarea nulității dispozițiilor testamentare, revocarea judecătorească a legatelor, constatarea caducității legatelor, reducțiunea liberalităților excesive, inventarierea și luarea măsurilor de conservare a bunurilor succesoriale etc. La dezbaterea succesorală notarială, moștenitorii legali dezmoșteniți sunt citați, chiar dacă nu sunt moștenitori rezervatari și chiar în ipoteza în care prin legate s-a epuizat întreaga masă succesorală.

² I. Genoiu, *Dreptul la moștenire în Codul civil*, Ed. C.H. Beck, ed. a 2-a, București, 2013, p. 189.

2. Felurile dezmoștenirii

Raportat la modul de manifestare a voinței testatorului, dezmoștenirea poate fi directă sau indirectă, potrivit dispozițiilor art. 1.074 alin. (2) C. civ. Sub imperiul Codului civil de la 1864, literatura de specialitate făcea referire și la dezmoștenirea cu titlu de sancțiune.

Potrivit art. 1.074 alin. (2) C. civ., „dezmoștenirea este directă atunci când testatorul dispune prin testament înlăturarea de la moștenire a unuia sau mai multor moștenitori legali (...)”. Astfel, dacă testatorul dispune în mod expres înlăturarea de la moștenire a unuia sau a mai multor moștenitori legali, ne aflăm în prezența dezmoștenirii directe. Dezmoștenirea directă poate fi totală sau parțială. Astfel, dezmoștenirea este totală dacă îi privește pe toți moștenitorii legali. Moștenirea devine vacantă dacă exheredarea îi privește pe toți moștenitorii legali nerezervatari, iar testatorul nu a instituit legatari (spre exemplu, dacă *de cuius* nu are ca moștenitor legal decât o verișoară, pe care o dezmoștenește).

Dezmoștenirea directă este parțială adică vizează doar o parte dintre moștenitorii legali nerezervatari ori doar pe unul, mai mulți sau pe toți moștenitorii rezervatari. Spre exemplu:

- dacă moștenitorii legali nerezervatari au fost dezmoșteniți doar cu privire la o parte din cota cuvenită acestora potrivit legii, dezmoștenirea este parțială;

- dacă există moștenitori rezervatari, dezmoștenirea nu poate fi decât parțială, întrucât, în virtutea legii, moștenitorii legali rezervatari au dreptul la rezerva succesorală atribuită lor de lege, chiar împotriva voinței defunctului, iar dezmoștenirea va viza doar cotitatea disponibilă a moștenirii;

- dacă testatorul nu a desemnat legatari, întreaga moștenire sau numai cotitatea disponibilă va fi culeasă de comoștenitorii celui exheredat, cu care acesta ar fi venit în concurs sau, dacă nu există comoștenitori, de către moștenitorii subsecvenți, potrivit regulilor devoluțiunii legale a moștenirii (de exemplu, dacă *de cuius* și-a dezmoștenit descendenții și soția, moștenirea va fi culeasă de clasa subsecventă, respectiv de ascendenții și colateralii privilegiați, dacă există)³.

Moștenitorii legali care invocă în favoarea lor dezmoștenirea altor moștenitori se vor prevala de dispozițiile testamentare doar în ceea ce privește dezmoștenirea, deoarece propria lor vocație succesorală la moștenirea defunctului se întemeiază pe prevederile legii, respectiv aceștia au vocație succesorală legală, și nu testamentară⁴. În acest caz, moștenitorii legali care beneficiază de pe urma dezmoștenirii altor moștenitori, vor culege moștenirea sau cotitatea disponibilă a acesteia, în calitate de succesori legali, nu de legatari ai defunctului.

³ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 6-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 662.

⁴ Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a, actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 272.

Dezmoștenirea este indirectă, potrivit art. 1.074 alin. (2) teza II C. civ., atunci când testatorul instituie unul sau mai mulți legatari, care urmează să culegă întreaga moștenire sau o parte a acesteia, fără a indica expres înlăturarea de la moștenire a moștenitorilor legali. Dezmoștenirea indirectă se caracterizează, așadar, prin aceea că testatorul nu dispune în mod expres înlăturarea de la moștenire a anumitor moștenitori legali, ci instituie legatari care au vocație să culegă întreaga moștenire lăsată de defunct sau o parte a acesteia. Dezmoștenirea indirectă a moștenitorilor legali nerezervatari are ca efect înlăturarea totală a acestora de la moștenire. Dacă dezmoștenirea indirectă îi privește pe moștenitorii legali rezervatari, aceasta va fi întotdeauna parțială, vizând înlăturarea acestora de la moștenirea cotității disponibile a moștenirii.

În cazul dezmoștenirii indirecte, dacă legatul sau legatele prin care s-au instituit legatari sunt ineficace (din cauza nulității, a caducității sau a revocării judecătorești), se pune în discuție care va fi soarta bunurilor ce fac obiectul acelor legate. Răspunsul la această problemă implică, așa cum s-a arătat în doctrină⁵, analizarea voinței testatorului pentru a stabili dacă:

- dezmoștenirea este condiționată de eficacitatea legatului, iar în această ipoteză, ineficacitatea are drept consecință faptul că dezmoștenirea rămâne fără efect, deci moștenirea va fi culeasă de moștenitorii legali, potrivit regulilor devoluțiunii legale.

- dezmoștenirea nu este condiționată de eficacitatea legatului, iar în această ipoteză, ineficacitatea nu va afecta dezmoștenirea, deci toată moștenirea sau numai cotitatea disponibilă va deveni vacantă și va fi culeasă de către unitatea administrativ-teritorială sau, după caz, de către stat. În ceea ce ne privește, apreciem că ar trebui să se prezume că dezmoștenirea indirectă este condiționată de eficacitatea legatului/legatelor prin care se realizează (presumpție simplă), cu atât mai mult cu cât testatorul putea să recurgă la dezmoștenirea directă, dar nu a făcut-o, în alte cuvinte, dacă nu se face dovada că voința testatorului a fost aceea de a-i dezmoșteni pe moștenitorii legali indiferent de eficacitatea legatului/legatelor, atunci ineficacitatea legatului/legatelor va înlătura dezmoștenirea. De asemenea, în cazul nulității legatului/legatelor, trebuie să se țină seama și de cauza de nulitate, deoarece nu trebuie exclusă posibilitatea ca nulitatea (spre exemplu, pentru lipsa discernământului) să vizeze și dezmoștenirea indirectă, privită ca manifestare de voință (tacită). În cazul în care testatorul revocă voluntar dispozițiile din actul său de ultimă voință vizând dezmoștenirea indirectă și nu instituie alți legatari, dezmoștenirea nu va produce efecte, profitând moștenitorilor legali ai testatorului pe care acesta a dorit inițial să îi înlătore de la moștenire. Dacă are loc retractarea revocării voluntare a legatului prin intermediul căruia dispunătorul îi dezmoștenește pe moștenitorii săi legali, dezmoștenirea va produce efecte, cu excepția cazului în care

⁵ *Ibidem*, p. 273.

testatorul și-a manifestat voința în sens contrar sau dacă această intenție a testatorului rezultă din împrejurările concrete [art. 1.053 alin. (2) C. civ.]⁶.

În literatura de specialitate⁷ se vorbește și despre exheredarea-sanctiune, definită ca fiind acea dispoziție testamentară prin care se dispune înlăturarea de la moștenire a acelor moștenitori care vor ataca în justiție testamentul cu acțiune în nulitate. Exheredarea-sanctiune îi poate viza atât pe moștenitorii legali (dacă aceștia ar ataca testamentul ce cuprinde legate), cât și pe moștenitorii testamentari (spre exemplu, dacă legatarul universal ar ataca dispoziția testamentară prin care s-a făcut un legat cu titlu particular în favoarea altei persoane), o asemenea dispoziție testamentară (instituire de legatar), urmând a se analiza ca un legat sub condiție rezolutorie expresă.

Exheredarea-sanctiune este considerată a fi valabilă întrucât testatorul poate dispune și lua măsuri de apărare și respectare a dispozițiilor sale testamentare. Exheredarea-sanctiune poate fi dispusă în anumite limite impuse de lege. Astfel, exheredarea-sanctiune nu poate produce efecte⁸:

- dacă are ca scop menținerea unui testament lovit de nulitate absolută, moștenitorii neputând fi împiedicați să exercite împotriva testamentului acele acțiuni ce au ca obiect constatarea nulității dispozițiilor testamentare care încalcă ordinea publică sau bunele moravuri sau acele acțiuni privind atingerea adusă rezervei succesoriale a moștenitorilor rezervatari, o astfel de clauză fiind considerată nescrisă. Dezmoștenirea-sanctiune va produce efecte în privința cotațiilor disponibile, dacă testamentul a fost contestat pentru legate care nu aduc atingere rezervei succesoriale, aspect atestat în hotărârea judecătorească definitivă.

- dacă are ca scop obligarea legatarului de a nu contesta validitatea clauzei de inalienabilitate ori de a nu solicita revizuirea condițiilor sau sarcinilor, o astfel de clauză fiind considerată nescrisă (art. 1.009 C. civ.).

- dacă acțiunea moștenitorului legal sau a legatarului privește interpretarea clauzelor testamentului sau stabilirea valorii patrimoniului succesoral, precum și a liberalităților făcute de defunct, în scopul de a stabili dacă a fost depășită sau nu cotația disponibilă a moștenirii etc.

Apreciem că dezmoștenirea (exheredarea)-sanctiune poate fi admisă numai dacă ea însăși, ca manifestare de voință, nu este afectată de cauze de nulitate, deci că art. 1.076 C. civ. este aplicabil și exheredării-sanctiune⁹.

⁶ G. Boroș, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 6-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 663.

⁷ Fr. Deak, *op. cit.*, p. 274.

⁸ G. Boroș, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *op. cit.*, p. 664.

⁹ *Ibidem*, p. 663.

3. Efectele dezmoștenirii

Efectele dezmoștenirii sunt reglementate în art. 1.075 C. civ., legiuitorul referindu-se la mai multe ipoteze:

a) prima ipoteză este cea reglementată de alin. (1) al art. 1.075 C. civ. Astfel, „în cazul dezmoștenirii soțului supraviețuitor, moștenitorii cu care acesta vine în concurs culeg partea din moștenire rămasă după atribuirea cotei convenite soțului supraviețuitor ca urmare a dezmoștenirii”. Soțul supraviețuitor al defunctului este moștenitor rezervatar, ceea ce înseamnă că el va culege rezerva atribuită lui de lege, în funcție de clasa de moștenitori cu care vine în concurs. Moștenitorii legali cu care soțul supraviețuitor dezmoștenit vine în concurs vor culege partea moștenirii ce excedează rezerva soțului supraviețuitor. Potrivit art. 1.088 C. civ., „rezerva succesorală a fiecărui moștenitor rezervatar este de jumătate din cota succesorală care, în absența liberalităților sau dezmoștenirilor, i s-ar fi convenit ca moștenitor legal”.

Așa fiind, dacă soțul supraviețuitor este exheredat, el va culege:

- 1/8 din moștenire (1/2 din 1/4), dacă vine în concurs cu descendenții defunctului, iar aceștia vor culege restul de 7/8 din moștenire;

- 1/6 din moștenire (1/2 din 1/3), dacă vine în concurs cu clasa a II-a de moștenitori (ascendenții privilegiați împreună cu colateralii privilegiați), iar aceștia din urmă, împreună, vor culege 5/6 din moștenire;

- 1/4 din moștenire (1/2 din 1/2), dacă vine în concurs numai cu ascendenții privilegiați sau numai cu colateralii privilegiați, iar aceștia vor culege 3/4 din moștenire;

- 3/8 din moștenire (1/2 din 3/4), dacă vine în concurs cu clasa a III-a și a IV-a de moștenitori legali (ascendenții ordinari, respectiv colateralii ordinari), iar aceștia vor culege 5/8 din moștenire;

- în lipsa moștenitorilor legali, va culege 1/2 din 1, adică 1/2 din moștenire.

Este de asemenea de menționat că dezmoștenirea soțului supraviețuitor se poate face și în parte, respectiv testatorul dispune ca acesta să preia o cotă mai mică decât cota sa legală, dar în acest caz trebuie respectată rezerva sa succesorală. Spre exemplu, în concurs cu clasa a II-a de moștenitori legali cota de moștenire a soțului supraviețuitor este de 1/3 din moștenire, potrivit art. 972 alin. (1) lit. b) C. civ., iar rezerva sa succesorală este de 1/6 (1/2 din 1/3). Astfel, defunctul poate dispune reducerea cotei acestuia între cota de 1/3 amintită și rezerva sa succesorală care este de 1/6. Situația se prezintă similar și în concursul dintre soțul supraviețuitor și celelalte clase de moștenitori cu care vine în concurs.

b) cea de-a doua ipoteză este cea reglementată de alin. (2) al art. 1.075 C. civ. Astfel, „dacă, în urma dezmoștenirii, pe lângă soțul supraviețuitor, vin la moștenire atât cel dezmoștenit, cât și acela care beneficiază de dezmoștenire, acesta din urmă culege partea rămasă după atribuirea cotei soțului supraviețuitor și a cotei

celui dezmoștenit". Așadar, este vizată situația în care la moștenire vine soțul supraviețuitor în concurs cu alți moștenitori legali rezervatari, iar unul dintre aceștia este dezmoștenit. În acest caz, se stabilește cota cuvenită soțului supraviețuitor (nedezmoștenit) potrivit art. 972 C. civ., rezerva cuvenită moștenitorului legal rezervatar dezmoștenit, iar restul moștenirii se împarte între ceilalți moștenitori legali. Astfel, dacă defunctul lasă doi copii, dintre care unul dezmoștenit, și pe soțul său supraviețuitor, moștenirea se va împărți astfel:

- soțul supraviețuitor preia cota de $1/4$ din moștenire;
- copilul dezmoștenit va prelua rezerva succesorală de $3/16$ ($1/2$ din $3/8$);
- celălalt copil nedezmoștenit va prelua $9/16$ din moștenire [$1-1/4$ (cota soțului supraviețuitor) - $3/16$ (cota copilului dezmoștenit)].

Dacă defunctul lasă la deces pe soțul supraviețuitor și pe părinții săi, iar pe unul dintre părinți l-a dezmoștenit, moștenirea se împarte în felul următor:

- soțul supraviețuitor preia cota de $1/2$ din moștenire;
- părintele dezmoștenit preia cota sa de rezervă de $1/8$ din moștenire ($1/2$ din $1/4$);
- părintele nedezmoștenit preia cota de $3/8$ din moștenire.

În ipoteza în care moștenitorul legal dezmoștenit nu este moștenitor rezervatar, acesta nu va culege nimic din moștenire, moștenirea fiind împărțită între soțul supraviețuitor (nedezmoștenit) și clasa de moștenitori legali cu care acesta vine în concurs. Dacă, spre exemplu, la moștenire vine soțul supraviețuitor, un frate dezmoștenit și un văr primar al defunctului, moștenirea se va împărți astfel:

- soțul supraviețuitor va prelua $1/2$ din moștenire;
- fratele dezmoștenit nu va moșteni nimic;
- vărul primar va prelua restul de $1/2$ din moștenire.

Dacă în exemplul anterior vărul primar nu acceptă moștenirea defunctului, de aceasta va profita soțul supraviețuitor, care astfel va prelua întreaga moștenire.

Deși legiuitorul nu a reglementat expres ipoteza în care dezmoștenirea îl vizează atât pe soțul supraviețuitor, cât și pe unul dintre moștenitori legali rezervatari, arătăm că acestora li se va atribui doar rezerva succesorală, iar restul moștenirii se va atribui celorlalți moștenitori legali ai defunctului (comoștenitorilor sau, după caz, moștenitorilor subsecvenți).

Dacă a fost dezmoștenit soțul supraviețuitor și unul dintre cei doi copii ai săi, cotele vor fi următoarele:

- soțul supraviețuitor va prelua rezerva sa de $1/8$ ($1/2$ din $1/4$);
- copilul dezmoștenit va prelua rezerva sa de $3/16$ din moștenire ($1/2$ din $3/8$);
- copilul nedezmoștenit va prelua $6/8$ din moștenire.

Dacă defunctul, în exemplul anterior, ar lăsa la moartea sa doar pe soțul său supraviețuitor și pe copil, ambii dezmoșteniți, precum și un părinte care acceptă moștenirea, rezerva moștenitorilor rezervatari este de $5/16$ ($1/8$ soțul supraviețuitor dezmoștenit + $3/16$ copilul dezmoștenit), restul moștenirii de $11/16$ cuvenindu-se părintelui ca moștenitor subsecvent. Dacă nu ar exista alți moștenitori

legali în afara de soțul supraviețuitor și copilul, ambii dezmoșteniți, în clasele subsecvente sau moștenitori testamentari instituiți de defunct, partea ce excedează rezerva cuvenită acestora ar deveni moștenire vacantă și s-ar cuveni comunei, orașului, municipiului sau statului, după caz;

c) cea de-a treia ipoteză este cea reglementată de alin. (3) al art. 1.075 C. civ. Astfel, „atunci când, în urma dezmoștenirii, un moștenitor primește o cotă inferioară cotei sale legale, moștenitorul cu care vine în concurs culege partea care ar fi revenit celui dezmoștenit”. Așadar, textul indicat se referă la ipoteza în care la moștenire vin numai rude din cele patru clase de moștenitori, iar defunctul l-a dezmoștenit pe unul dintre moștenitorii legali. La moștenire nu vine soțul supraviețuitor al defunctului.

În această situație, trebuie analizat după cum moștenitorul dezmoștenit este sau nu un moștenitor rezervatar. Dacă moștenitorul legal dezmoștenit total sau parțial nu este un moștenitor rezervatar, cota ce i s-ar fi cuvenit se atribuie moștenitorilor cu care ar fi venit în concurs sau, în lipsa acestora, moștenitorilor subsecvenți, potrivit art. 1.075 alin. (4) C. civ. Așadar, rămâne de lămurit ce se întâmplă în situația în care are loc dezmoștenirea parțială a unui moștenitor rezervatar, respectiv acesta primește o cotă inferioară cotei sale legale, așa cum dispune art. 1075 alin. (3) C. civ. Soluția este că, în acest caz, moștenitorul cu care acesta vine în concurs va culege partea care ar fi revenit celui dezmoștenit. Astfel, dacă defunctul are trei copii, și îl dezmoștenește doar pe unul dintre aceștia, cotele pe care le vor prelua sunt următoarele:

- copilul dezmoștenit va prelua rezerva sa de $1/6$ din moștenire ($1/2$ din $1/3$);
- ceilalți doi copii vor prelua $5/6$ din moștenire, pe care o vor împărți între ei, în mod egal, fiecare preluând $5/12$ din moștenire (fiind inclusă în cotele cuvenite acestora și cota de $1/6$ care nu a fost culeasă de copilul dezmoștenit).

Sau, dacă defunctul lasă la decesul său doi părinți, dintre care unul este dezmoștenit, cotele culese de aceștia sunt următoarele:

- părintele dezmoștenit va culege rezerva sa succesorală de $1/4$ ($1/2$ din $1/2$);
- părintele nedezmoștenit va culege $3/4$ din moștenire (care include și cota de $1/4$ pe care nu a cules-o părintele dezmoștenit);

d) cea de-a patra ipoteză este cea reglementată de alin. (4) al art. 1.075 C. civ. Astfel, „dacă, în urma dezmoștenirii, o persoană este înlăturată total de la moștenire, cota ce i s-ar fi cuvenit se atribuie moștenitorilor cu care ar fi venit în concurs sau, în lipsa acestora, moștenitorilor subsecvenți”. Este vorba despre situația dezmoștenirii moștenitorilor legali nerezervatari, amintită anterior. Astfel, dacă la decesul defunctului acesta are o soră pe care o dezmoștenește, aceasta având la rândul său un copil, sora dezmoștenită nu va culege nimic din moștenirea fratelui ei, iar nepotul de soră va culege întreaga moștenire (ca moștenitor subsecvent). Dacă la decesul testatorului, acesta a lăsat trei frați, dintre care unul a fost dezmoștenit, acesta nu va culege nimic din moștenire, iar moștenirea se va împărți

în cote egale de câte 1/2 între ceilalți doi frați (aceștia fiind moștenitorii cu care cel dezmoștenit ar fi venit în concurs).

În final, art. 1.075 alin. (5) C. civ. arată că dispozițiile prevăzute la alin. (1)-(4) nu pot profita persoanelor incapabile de a primi legate. Textul se referă la cele patru ipoteze pe care le-am analizat. Așadar, pentru a putea profita de dezmoștenirea unor moștenitori legali, comoștenitorul cu care acesta ar veni în concurs, sau moștenitorii subsecvenți, deși culeg moștenirea în calitate de moștenitori legali, trebuie să aibă capacitatea de a primi legate.

4. Nulitatea dezmoștenirii

Art. 1.076 C. civ. arată că „dispoziția testamentară prin care moștenitorii legali au fost dezmoșteniți este supusă cauzelor de nulitate absolută sau relativă, prevăzute de lege.

Termenul de prescripție a dreptului la acțiunea în anulare curge de la data la care cei dezmoșteniți au luat cunoștință de dispoziția testamentară prin care au fost înlăturați de la moștenire, dar nu mai devreme de data deschiderii moștenirii”. Textul art. 1.076 alin. (1) C. civ. ne indică faptul că dispoziției testamentare de dezmoștenire (fie că este o dezmoștenire expresă, fie indirectă) i se aplică dreptul comun în materia actelor juridice, vizând cauzele de nulitate absolută și relativă. Elementul de diferență față de dreptul comun din materia actelor juridice privește însă momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție a acțiunii în anulare, respectiv acesta va începe să curgă de la data deschiderii moștenirii, dacă cei dezmoșteniți au luat cunoștință de dezmoștenire înainte de deschiderea moștenirii (au cunoscut anterior decesului dispozițiile de dezmoștenire cuprinse de testator în actul său de ultimă voință), sau de la data la care cei dezmoșteniți au cunoscut dispoziția de dezmoștenire (spre exemplu, cu ocazia dezbaterii succesoriale, când a fost prezentat testamentul olograf întocmit de defunct)¹⁰.

5. Concluzii

Dezmoștenirea este dispoziția testamentară prin care testatorul înlătură de la moștenire, în tot sau în parte, pe unul sau mai mulți dintre moștenitorii săi legali. Prezentul studiu a analizat noțiunea de dezmoștenire, felurile acesteia, efectele pe care le produce, precum și nulitatea dezmoștenirii.

¹⁰ I. Nicolae, *Dezmoștenirea în viziunea noului Cod civil*, în *Tribuna Juridică* nr. 2/2014.

Bibliografie:

- G. Boroi, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 6-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2021;
- Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002;
- I. Genoiu, *Dreptul la moștenire în Codul civil*, Ed. C.H. Beck, ed. a 2-a, București, 2013;
- I. Nicolae, *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
- I. Nicolae, *Dezmoștenirea în viziunea noului Cod civil*, în *Tribuna Juridică* nr. 2/2014.